

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Alakoulun 3. -6. -luokkalaisten yksinäisyyden kokemuksen ennalta- ehkäisy koulupäivän aikana ja sen jälkeen

Lasten asuinalueella heidän kanssa jo toimivien eri tahojen
sekä lasten vanhempien yhteistyön ja tuen avulla

Virpi Hänninen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön
koulutusohjelma 210 op

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Virpi Hänninen	Sivumäärä 44
Työn nimi Alakoulun 3. -6. -luokkalaisten yksinäisyyden kokemuksen ennaltaehkäisy koulupäivän aikana ja sen jälkeen lasten omalla asuinalueella	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tarja Kuula	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Omalle toiminnalle	
Opinnäytetyö käsittelee alakoulun 3. – 6. – luokkalaisten lasten yksinäisyyden kokemuksen ennaltaehkäisyä iltapäivisin. Työhön hankittiin materiaalia haastattelemalla monia eri tahoja, jotka toiminnassaan pyrkivät ennaltaehkäisemään lasten yksinäisyyttä. Lisäksi asiantuntemusta, kokemuksia ja kontakteja hanketta varten haettiin luennoilta, seminaareista, ja messuilta. Tässä opinnäytetyössä on kuvattu Enemmän yhdessä -hankkeen toimintamallin rakentuminen ja hankesuunnitelma. Tämä opinnäytetyö hyödyntää lasten parissa toimivia ammattilaisia tarjoamalla heille toimintamallin, joka antaa mahdollisuuden ennaltaehkäistä alakouluikäisten lasten yksinäisyyttä perustamalla alueellisia yhteistyökuvioita. Eri toimijoiden synergian avulla voidaan kehittää kerhotoimintaa lasten omalla asuinalueella, johon on matala kynnys lähteä mukaan. Tässä toiminnassa tuetaan kaikkien alueen lasten pääsyä mukaan yhteiseen toimintaan ja löytämään ystäviä. Tämä edistää lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista, sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuunkantamista toisista.	
Avainsanat Yksinäisyys, vuorovaikutustaidot, tuki	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Civic activities and youth work

ABSTRACT

Author Virpi Hänninen	Number of Pages 44
Title The prevention of year 3-6 primary school children's loneliness in the afternoons by the support of professionals at their region.	
Supervisor(s) Tarja Kuula	
Subscriber and/or Mentor For own business	
Abstract This study deals with the prevention of year 3-6 primary school children's loneliness in the afternoons. Material for the study was acquired by interviewing various organisations, which aim to prevent children's loneliness. Further know-how, experiences and contacts were also collected from lectures, seminars and professional fairs. This study describes the building of the operating model and the project plan for the More Together project. This study benefits professionals working with children by offering a plan of action that provides the possibility to actively prevent primary school age children's loneliness by establishing regional co-operation procedures. With the synergy benefit from the regional co-operation the children's club activities can be developed in their own area so that the step to participate is lower. This plan of action supports all children from the area to be able to participate in the activities and to find friends. This improves the children's learning in their interaction with one and other, their social flexibility, ability to co-operate constructively and responsibility for others.	
Keywords Loneliness, interaction skills, support	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	6
2.1 Yksinäisyystutkimukset	7
2.2 Helsingiläisten 3.–6. -luokkalaisten arki ja ajankäyttö	9
2.3 Helsingin nuorisoasiainkeskuksen NUHA tutkimus	10
3 AIEMPIA HANKKEITA	11
3.1 Mukava-hanke	11
3.2 Helsingin Lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelma	16
3.3 Ice Hearts	19
4 Alakoulun 3.-6.-luokkalaisten yksinäisyyden vähentäminen Enemmän yhdessä hankkeella	20
4.1 Tarve Enemmän yhdessä hankkeelle	21
4.2 Taustaa hankkeelle	24
4.3 Hankkeen eteneminen käytäntöön	29
5 LOPPUPOHDINTAA	33
5.1 Opinnäytetyön arviointi	34
5.2 Itsearviointi	35
5.3 Jatkotoimenpiteet hankkeen sisällä	36
LÄHTEET	37
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Sain idean tarttua lasten- ja nuorten yksinäisyyden kokemusta ja syrjäytymistä ehkäisevän toiminnan kehittämiseen, kun seurasin asuinalueeni lasten koulun jälkeisiä iltapäiviä. Julkisuudessa oli puhuttu paljon huolestuttavasta lasten ja nuorten kokemasta yksinäisyydestä ja syrjäytymisestä. Mietin kuinka moni lapsi tänäkin iltapäivänä kaipaa muiden lasten seuraa? Miten heitä voisi auttaa löytämään ystäviä ja mielekästä tekemistä?

Näin sai alkunsa Enemmän yhdessä - hanke. Se tarkoittaa alakouluikäisten lasten omalla asuinalueella jo olevien toimijoiden yhteistyön sekä heidän lapsille antaman tuen kehittämistä. Toiminnan ydin olisi matalamman kynnyksen toimintaa, johon voi tulla yksinkin. Kun tämän toiminnan saa toimimaan yhdellä tai muutamalla alueella, siitä voisi ottaa mallia muillekin alueille.

Tässä opinnäytetyössä kuvaan sitä prosessia, jota olen tehnyt Enemmän yhdessä - hankkeen innovointia varten. Rajasin lasten ikähaarukan 3.-6.- luokkalaisiin, koska monet heistä ovat omillaan pitkiä iltapäiviä. Pienemmille oppilaille järjestetään jo lakisääteistä iltapäivätoimintaa (Perusopetuslaki 628/1998). Harrastuksetkin alakouluikäisillä lapsilla on yleensä vasta illalla.

Opinnäytetyössä on käytetty toiminnallista (Vilkka & Airaksinen, 2004) menetelmää. Aloin syksyllä 2013 kartoittamaan alakoulun 3. -6. -luokkalaisille lapsille järjestetyn toiminnan tilannetta koulun jälkeisinä iltapäivinä Espoossa. Lisäksi selvitin yksinäisyyden kokemukseen ja syrjäytymiseen liittyvää aihealuetta. Olen tavannut, ollut puhelimitse ja sähköpostitse yhteydessä lukuisiin ihmisiin ja eri tahoihin seurannut mediasta näitä aiheita sekä osallistunut luennoille, seminaareihin, koulutuksiin ja messuille, joista olen kerännyt tietoa, ideoita ja kontakteja hanketta varten.

2 TIETOPERUSTA

Lasten koulun jälkeiset yksinäiset iltapäivät ovat pidempään aiheuttaneet huolta. Edellisen laman aikaan, 1990-luvulla, koulun jälkeisten kerhojen määrärahoja leikattiin. Se vähensi 1990-luvun alun 350 000 kerholaisen määrän puoleen. Tämä herätti julkisuudessa niin paljon keskustelua, että kerhojen tilannetta alettiin selvittää 1997 opetusministeriön asettaman kerhotyöryhmän avulla (Pulkkinen & Metsäpelto 2014).

Tämän selvityksen myötä lasten koulun jälkeisten yksinäisten iltapäivien ongelman korjaaminen tuli osaksi hallitusohjelmaa. Aluksi (2004) peruskoulun ensimmäisen- ja toisen luokan oppilaille, sekä niille oppilaille, jotka tarvitsevat erityistä tukea järjestettävä aamu- ja iltapäivätoiminta, sisällytettiin perusopetuslakiin (emt. 628/1998) Pikkuhiljaa koulujenkin kerhojen määrä on kasvanut ja valtio on tukenut niitä 2000-luvun lopulta erityisavustuksin. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014).

Nykyisin koulujen kerhotoimintaa järjestää 95 % kunnista. Niihin osallistui noin 320 000 oppilasta vuosina 2013 - 2014. Alakoulusta noin 224 000 ja yläkouluisista noin 96 000 oppilasta. Se on noin 60 % peruskoulun oppilaista. (Opetushallitus, Opettajan verkkopalvelu 2015).

Opetushallituksen kerhotoiminnan erityisasiantuntija Rajalan (2014) mukaan Vuodesta 2013 lähtien on Suomessa ollut käynnissä Joustava koulupäivä-hanke. Se jatkuu kevääseen 2015. Hankkeeseen on lähtenyt 11 kuntaa ja 40 koulua, vaikka hankkeella ei ole ollut rahoitusta. Koulut lähtivät hankkeeseen, jotta sen avulla voitaisiin parantaa koulun ilmapiiriä, kouluviihtyvyyttä ja koulu hyvinvointia. Joustava koulupäivä -hankkeessa perinteistä oppitunneilla sisältävää koulupäivää muutetaan niin, että kerhotoimintaa järjestetään muun muassa oppituntien välissä pitkällä välitunnilla. Koulu saa räätälöidä omista tarpeista ja lähtökohdistaan heille sopivaa toimintaa. Rajalan kertoi myös (2015), että ensi

syksynä Joustavaa koulupäivää on lähdössä toteuttamaan 137 kuntaa. (Opetushallitus, 2015.)

2.1 YKSINÄISYYS TUTKIMUKSET

Seuraava uutislinkki kuvaa konkreettisesti lasten yksinäisyyden kokemusta

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lasten-ja-nuorten-yksinaisyytta-ei-oteta-tarpeeksi-vakavasti/3417860>

Helsingin yliopistolla pidetyssä yksinäisyysseminaarissa professori Juho Saari (2014) kertoi yksinäisyyden kokemuksen olevan aina vastentahtoinen tila. Arkipuheessa yksinäisyys kuitenkin sekoitetaan helposti tavoiteltuun yksinoloon. Yksinolo voi olla voimaa-antava positiivinen kokemus. Sen sijaan yksinäisyyden kokemukseen liittyy negatiivisia ja murskaaviakin tunteita. Se vähentää terveyttä ja onnellisuutta.

Yksinäisyyden kokemuksen sekoittaminen yksin oloon voi olla myös syynä siihen, miksi monesti mietitään, eivätkö jotkut lapset sitten halua vaan olla yksin. Yhteisvastuu nuoresta - hankkeen loppuseminaarissa Mannerheimin Lastensuojeluliitosta pääsihteeri Mirjam Kalland sanoi, että ne lapset jotka ovat yksin, eivät vaan osaa solmia ystävyysuhteita. (Mirjam Kalland, 2014.)

Yksinäisyys liittyy sosiaalisten suhteiden vajavuuteen. Se voi olla sosiaalista yksinäisyyttä, jolloin lapsella ei esimerkiksi ole kavereita. Yksinäisyys voi myös olla emotionaalista yksinäisyyttä, jolloin lapsi kokee, että ryhmä ei tunnu omalta, vaikka olisi kavereita ympärillä. Lapsi voi kokea, että häneltä puuttuu läheinen ja tärkeä henkilö, joka ymmärtää hänen ajatuksia ja tunteita. (Junttila, 2014.)

Emotionaalinen yksinäisyys on merkittävästi korkeampaa poikien keskuudessa kuin tyttöjen. Huolimatta siitä, että pojilla on usein isompi porukka ympärillä kavereita, se ei aina takaa sitä, että he kokisivat kuuluvansa tuohon ryhmään. Sosiaalisessa yksinäisyydessä ei ole merkittäviä eroja tyttöjen ja poikien välillä. Yksinäisyys on subjektiivinen kokemus, jota eivät välttämättä huomaa edes lapsen lähellä olevat. Lapsi kokee olevansa jotenkin ulkopuolinen ja kokee ettei

kelpaa omana itsenään. Yksinäisyys voi myös muodostua identiteetiksi, vaikei henkilö myöhemmin olisikaan enää yksin.(Junttila, 2014.)

Suomen mielenterveysseuran teettämässä tutkimuksessa 70 % nuorista toivoi, että yksinäisyydestä puhuttaisiin (Junttila, 2013).

Vuonna 2014 Helsingin Sanomat pyysi ihmisiä kirjoittamaan heille yksinäisyydestä. He odottivat n. 1 500 vastausta, mutta saivatkin niitä viikon aikana 28 000. Näissä kirjoituksissa tuli esiin, että aikuisista yksinäisyyttä koki jo lapsena 32 % ja teininä 56 %. (Saari, 2014.)

Sosiaali- ja terveysministeri Rädyn järjestämässä Yksinäisyysseminaarissa 1.4.2015 Junttila ja Saari (2015) sanoivat, että elämme Suomessa ”ystävä yhteiskunnassa”- emme perhe- tai sukuyhteiskunnassa. Näissä perhe- ja sukuyhteiskuntiin liittyvissä asioissa voisimme mielestäni saada hyviä ajatuksia ulkomailta muuttaneilta perheiltä. Heillä perhe- ja sukuyhteisöihin kuuluminen tuo sosiaalista pääomaa.

Junttilan mukaan (2015) yksinäisyys tutkimuksissa on huomattu, että yhden vanhemman perheissä yksinäisyys on yleisempää. Heillä on yksin arkea pyörittäessä usein vähemmän mahdollisuuksia tavata ystäviä ja osallistua toimintaan jossa he tapaisivat muita aikuisia. Taloudellisestikin yhden vanhemmat perheet ovat tiukemmilla. Näin he jäävät helpommin kotiin. Tähän olisi tärkeä puuttua jo lasten ollessa neuvola- ja päiväkotikäisiä, koska yksinäisyys periytyy helposti.

Myös koulun vanhempainiltaan yksin lasten kanssa elävän vanhemman voi olla vaikea päästä. Vanhempainillat ovat tiedon saannin lisäksi tärkeässä osassa lasten vanhempien tutustumisessa. Koululla voisi myös järjestää enemmän yhteistoiminnallista ohjelmaa, jossa mukana olisivat lapset ja heidän vanhemmat.

Vanhempien ruuhkavuosina, kun lapset ovat pieniä, myös kahden vanhemman perheissä sosiaaliset verkostot voivat olla hauraat. Vanhemmat tai toinen heistä voi matkustaa työkseen. Nykyisin myös tuntuu, että pikaiset yllätysvierailut ys-

tävien luona ovat entistä harvinaisempia. Tapaamisetkin sovitaan kalenterin kanssa, joka on usein täynnä monenlaista ohjelmaa.

MTV3:n uutisissa (3.6.2014) kerrottiin, että lapset ovat pääsääntöisesti sitä mieltä, että ketään ei saa jättää yksin, mutta aikuisen tehtävä on muistuttaa heitä siitä. Junttilan (2014) mukaan vanhemmat ja aikuiset voivat yleensä auttaa lapsia näyttämällä heille esimerkkiä. He voivat kutsua vieraita kylään tai viedä lapsia harrastuksiin ja tilaisuuksiin, jossa ollaan tekemisissä muiden kanssa. He voivat myös vaikuttaa lasten asenteisiin ja yksinäisten huomioimiseen tukemalla lapsia leikkiin pääsemisessä, sekä kehottamalla niitä, joilla jo on kavereita, ottamaan mukaan myös kaveriporukan ulkopuolelta tulevia lapsia. Aikuiset voivat myös pyrkiä muuttamaan yksinäisten lasten negatiivisia ajattelumalleja.

Harrastuksiin ja yhteiseen toimintaa kannustaminen ja vieminen voivat varmasti auttaa vähentämään lasten yksinäisyyttä. Toisaalta olin kuuntelemassa Vantaalla (2011) Nuorten osallisuus seminaaria. Siellä nuorisotutkimusverkostosta dosentti, valtiotieteiden tohtori Mikko Salasuo kertoi, miten viimeisten 10 vuoden aikana esimerkiksi liikunta harrastukset ovat polarisoituneet (Salasuo, 2011). Harrastuksista on tullut niin kalliita, että monilla lapsilla ja nuorilla ei ole mahdollisuutta osallistua niihin, kun toisilla taas on harrastuksia joka päivälle. Kunnallistenkin harrastusten lippuhinnat ovat aikuisia varten. Juuri tämän takia ilmaista ja edullista harrastustoimintaa on tärkeä tukea.

2.2 Helsinkiläisten 3.–6. -luokkalaisten arki ja ajankäyttö

Elina Stenvallin (2009, 83) tutkimuksen ”Helsinkiläisten 3.–6. -luokkalaisten arki ja ajankäyttö” taustalla on huoli 3.-6.- luokkalaisten jäämisestä palveluiden suunnittelun ulkopuolelle. Se on ollut ensimmäisiä tutkimuksia, jotka selvittivät tämän ikäisten kokemuksia laajalla tilastollisella kyselyllä. Stenvall (2009, 77) toteaa, että ”Merkittävänä tietona tutkimuksessa pidettiin lasten arjen sujuvuuden kannalta palveluiden kysynnän vähäisyyttä”

Tutkimuksen mukaan alakoulun 3.-6. -luokkalaisten suhtautuivat negatiivisesti muun muassa heille nuorisotaloilla tai leikkipuistoissa järjestettäviin palveluihin.

Sen sijaan kauppakeskukset ja uimahallit olivat heille mieluisia vapaa-ajanviettopaikkoja. Toiset lapset olivat kuitenkin mieluummin omissa oloissaan. Osa lapsista koki iltapäivät aikana, jonka vietosta he halusivat itse päättää. (Stenvall 2009, 77- 78.) Tutkimus ei ota kantaa niihin lapsiin, jotka toivoivat ohjattua toimintaa?

Kuitenkin Stenvallin (2009, 85) mukaan ”Moni lapsista (40 %) oli sitä mieltä, ettei kaipaakaan itselleen tai itsensä ikäisille lapsille mitään ohjattua iltapäivätoimintaa.” Voidaanko siis päätellä, että loput 60 %, 3. -6. -luokkalaisista lapsista kaipaavat ohjattua toimintaa iltapäiville. Kuitenkin tämä tutkimus korosti lähinnä vain, että ”Merkittävänä tietona tutkimuksessa pidettiin lasten arjen sujuvuuden kannalta palveluiden kysynnän vähäisyyttä”.

Edelleen tutkimuksen (Stenvall 2009, 84) mukaan ”Lapsista 81 % koki, etteivät he jääneet koskaan ilman kaveria” eikä ” Enemmistö lapsista (89 %) tuntenut oloaan turvattomaksi iltapäivisin”. Voidaanko siis päätellä, että loput 11 % lapsista tunsivat olonsa turvattomaksi iltapäivisin. Voisiko tämä luku liittyä niihin lapsiin, jotka myös kokevat yksinäisyyttä? Näitä yksinäisyyttä kokevia lapsia on todettu oleva n. 10 % lapsista (MTV3 uutiset, 2014)

Tutkimuksessa suositellaan, että 3.-6. -luokkalaisille tarkoitettuja palveluita suunniteltaessa kannattaa kuunnella lasten mielipiteitä. Lasten harrastustoiminnassa on tärkeä tukea kaikkien lasten liikuntaharrastusta tarjoamalla ohjatun harrastusten lisäksi avointa tilaa, jossa lapset voivat harrastaa omatoimisesti. Nykyisellään poikia kiinnostavia liikuntaharrastuksia tuetaan tytöille tyypillisiä lajeja enemmän, ja samalla poikien taideharrastukset ovat harvinaisia. (Stenvall 2009, 89.)

2.3 Helsingin nuorisoasiainkeskuksen NUHA- tutkimus

Helsingin nuorisoasiainkeskuksen 353 työntekijää nuoriso-ohjaajista IT -tukeen jalkautuivat eri puolille Helsinkiä tekemään kyselyitä 10- 20-vuotiaille nuorille heidän vapaa-ajasta. Kyselyt toteutettiin tammikuusta kesäkuuhun 2014. Tämä nuorten havainnointiin ja haastatteluihin perustuva projekti on saanut nimek-

seen Nuha. Haastattelut toteutettiin pareittain ja ne kestivät noin kaksi tuntia per haastattelu. Haastateltavia oli yhteensä 1012. Haastatteluja tehtiin yksilö-, pari-, ja ryhmähaastatteluina, yhteensä 655 kappaletta. (Merimaa, 2014.)

Haastateltavista 30 % kuului tämän opinnäytetyön ikäryhmän 3.-6. -luokkalaisiin (10-13v.) Nämä varhaisnuoret kertoivat, että he poistuvat vain harvoin omalta asuinalueeltaan ilman aikuisia. Kaikkialla missä nuoria haastateltiin, he toivoivat asuinalueelleen enemmän mahdollisuuksia tekemiseen ja tiloja joissa saisi olla. Varhaisnuorille oli tärkeää, että ne sisätilat joissa he viettävät aikaansa löytyvä oman kulkureitin varrelta. He olivat melko tyytyväisiä kirjastoihin ja nuorisotaloihin, joista kirjastossa aika moni kävi ennen harrastuksiin menoa. (Merimaa, 2014.)

3 AIEMMAT HANKKEET

Lasten yksinäisiä iltapäiviä ja lasten sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja on pyritty parantamaan aiemmin muun muassa seuraavien hankkeiden avulla.

3.1 Mukava-hanke

Eheytettyä eli joustavaa koulupäivää on kokeilu Mukava-hankkeessa (2002 - 2005). Sen tarkoituksena oli ala- ja yläkoulujen oppilaiden koulupäivän rakenteen uudistaminen. Eheytetyn koulupäivän avulla haluttiin vähentää oppilaiden yksinoloa koulun järjestämän ohjatun toiminnan avulla. Hankkeessa oli mukana seitsemän vapaaehtoisesti mukaan ilmoittautunutta koulua. Osallistuvat koulut edustivat Suomea eri puolilta maantieteellisesti sekä koulutyypeiltään (pieni maaseutukoulu, kaupunkikoulu). Mukaan osallistuneista kouluista neljä oli alakoulua (18 luokkaa) ja kolme yläkoulua. Niiden oppilaat (48 % tyttöjä) saivat osallistua luokkatasosta riippumatta koulun järjestämään kokonaisuuteen. Se sisälsi aamu- ja iltapäivätoimintaa, sekä harrastekerhoja, joiden sisältöön oppilaat ja heidän vanhemmat saivat vaikuttaa. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 33-36.)

Mukava-hankkeessa tehtiin myös tutkimusta. Se toteutettiin hankkeen toimitaan osallistuneilla neljällä alakoululla ja verrokkikouluilla. Verrokkikoulut eivät osallistuneet Eheytytyn koulupäivän ohjelmaan. Tutkimuksessa tarkoituksena oli selvittää toiminnan vaikutuksia oppilaiden käyttäytymiseen sekä koulutyöhön. Siinä selvitettiin myös oppilaiden harrastuksia ja eheytytyn koulupäivän mahdollisuutta liittää oppilaiden harrastustoiminta koulupäivään. Lisäksi tutkittiin Eheytytyn koulupäivän vaikutusta koulu hyvinvointiin, koulukiusaamiseen ja kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 36.)

Tutkimuksessa käytettiin oppilaiden vapaa-aikaa ja harrastuksia kartoittavaa (VAPSU- kyselylomaketta (oppilaat ja vanhemmat), sekä oppilaiden sosioemotionaalista käyttäytymistä kartoittavaa (MPNI) kyselylomaketta (opettajat) (Karpio & Rose, 1999). Opettajat arvioivat oppilaiden koulutyöskentelyä ja kouluosaamista (FinnTwin 12) kyselylomakkeella. He arvioivat myös omaa suhtautumistaan Eheytyttyyn koulupäivään sen alussa ja lopussa. Vanhemmat arvioivat hanketta sen lopussa. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 35 - 37.)

Oppilaat kokivat, että Eheytytyn koulupäivän ohjattuun ohjelmaan oli mukava osallistua. Alakoulun oppilaista siihen osallistui kokeilun viimeisenä vuonna yli puolet oppilaista (67 %) ja yläkoulun oppilaista puolet (50 %). Mukava-hankkeen kolmen kokeiluvuoden aikana harrastekerhojen määrä kolminkertaistui, aloitettaessa niitä oli 39 ja viimeisenä vuonna 137. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 35)

Oppilaat pitivät Eheytytyn koulupäivän tuomasta vaihtelusta opiskeluille. He saivat sen myötä enemmän toiminnallista ohjelmaa liikunnasta ja mahdollisuuden taide- ja taitoaineiden harrastamiseen, joita koulussa on nykyisin vähän tarjolla.

Taide ja kädentaitojen kehittäminen vahvistaa aivojen monipuolista kehittymistä. Nämä lisäävät myös koulussa tarvittavien tiedonkäsittelyn ja ajattelun taitojen kehittymistä. Bilharz ym. 2000 mukaan musiikin harrastaminen vahvistaa kognitiivisia taitoja, Schellenbergin 2004 mukaan älykkyyttä. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 40.)

Harrastekerhojen lisäksi oppilaat osallistuivat myös aamu- ja iltapäivätoimintaan. Ensimmäisen ja toisen luokan oppilaista niihin osallistui kokeilun päätösvuonna noin 65 %, kolmannen luokan oppilaista 34 % ja neljänneltä luokan oppilaista 16 %. Vaikka nuoremmat oppilaat osallistuivatkin enemmän tähän toimintaan, niin myös vanhemmilla oppilailla oli siihen tarvetta. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 35)

Hankkeen tavoitteena oli myös oppilaiden harrastustoiminnan liittäminen koulupäivän yhteyteen. Sen aloittaessa 26 % oppilaiden harrastuksista oli ennen kello viittä tai sen molemmin puolin, kun hankkeen päättymisvuonna niitä oli jo samaan aikaan 65 %. Muutos tapahtui erityisesti alakoulun oppilaiden harrastusajoissa. Heidän vanhempansa olivat hyvillään, koska lapsille järjestettiin ilta-päivisin ohjattua toimintaa. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 35.)

Ehetytyn koulupäivän toiminta oli myös maksutonta ja mahdollisti harrastamisen myös niille lapsille, joilla ei ollut varaa muuten harrastaa. Se lisäsi myös maahanmuuttajalasten kielitaidon kehittymistä, joka auttoi heitä solmimaan kavereisuhteita. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 35)

Opettajat kokivat, että Ehetytyn koulupäivän mieluisat harrastukset lisäsivät oppilaiden koulumyönteisyyttä ja sitoutumista koulutyöhön. Sen vuoksi päätettiin järjestää sählykerhon koulupinnareille. Tämä kerho sai oppilaat palaamaan kouluun. Oppituntien ulkopuolinen yhteistoiminta oppilaiden ja opettajien välillä auttoi heitä myös tutustumaan paremmin toisiinsa. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 36)

Csikszetnmihalyi, Rathunde ja Whalen (1993) mukaan ” koulujen kerhotoiminta lisää myös oppilaiden positiivista suhdetta koulun henkilökuntaan ja auttaa heitä ymmärtämään koulun arvomaailmaa”. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 33)

Ehetytyn koulupäivän ohjelmaan osallistuminen edisti oppilaiden sosioemotionaalista kehitystä. Heillä oli hankkeen lopussa vähemmän sisäänpäin kääntyviä ongelmia, kuten sosiaalista ahdistusta ja masennusta kuin verrokkiryhmäläisillä, jotka eivät osallistuneet ehetytyn koulupäivän kokonaisuuteen. (Pulkkinen ja Metsäpelto 2014, 36.)

”Sosioemotionaalisella käyttäytymisellä tarkoitetaan tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn mallin mukaisesti (Pulkkinen, 2002, s.68- 73) sekä sosiaaliin tilanteisiin liittyvää rakentavaa ja mukautuvaa käyttäytymistä, joka osoittaa vahvaa itsehallintaa että heikkoa itsehallintaa osoittavaa ongelmakäyttäytymistä”. Viimeksi mainittu voi ilmetä joko sisäänpäin kääntyvinä ongelmina, kuten sosiaaliin tilanteisiin liittyvänä ahdistuneisuutena ja masentuneisuutena, tai ulospäin suuntautuvina ongelmina, kuten aggressiivisuutena, impulsiivisuutena ja ylivilkkautena.” (Pulkkinen & Metsäpelto, 2014, 36)

Kuva- ja kädentaiteiden kerhoihin osallistuminen vähensi myös sisäänpäin kääntyviä ongelmia, ja ilmaisutaidon kerhoihin osallistuminen tuki työskentelytaitojen kehittymistä. Tiedollisia taitoja kehittävät kerhot paransivat koulumenestystä, sekä vähensivät sisäänpäin kääntyvien ongelmia. Sen sijaan se, kuinka monen eri kerhoon oppilaat osallistuivat, ei vaikuttanut. ”Tästä pääteltiin, että koulun piirissä olevilla aikuis- ja kaverisuhteilla on merkitystä sisäänpäin kääntyvien ongelmien vähenemisessä. (Pulkkinen ja Metsäpelto 2014, 36 - 40).

Sillä, miten pitkään oppilaat osallistuivat johonkin kerhoon, ei ollut merkitystä. Kuva- ja kädentaiteiden, sekä musiikkikerhoihin pisimpään (2-3 vuotta) osallistuneilla oppilailla oli paremmat koulutyöskentely- ja koulumenestystaidot kuin niillä, jotka eivät niihin osallistuneet. Ne oppilaat jotka osallistuivat näihin kerhoihin vähintään vuoden, oli sosiaaliset taidot adaptiivisempia kuin niillä, jotka eivät osallistuneet.

Mukava-hankkeessa liikuntaharrastuksiin osallistumisen myönteiset vaikutukset jäivät vähäisiksi. Joukkue liikunnalla oli hieman vaikutusta sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Mutta yksilölajien harrastus jopa lisäsi sisäänpäin kääntyneitä ongelmia. Koulumenestykseen liikuntaharrastuksilla ei ollut vaikutusta. (Pulkkinen ja Metsäpelto, 2014, 40)

Mukava hankkeen tutkimustulokset osoittavat, että eheytetyn koulupäivän kokonaisuuteen osallistuminen kehitti oppilaiden sosioemotionaalista käyttäytymistä, vähentämällä sisäänpäin kääntyvää toimintaa. Nykyisin koulussa osattaisiin ehkä enemmän kiinnittää huomiota oppilaiden osallistamiseen oppituntien työskentelyssä kuin eheytetyn koulupäivän toiminnan aikoihin. Sillä voitaisiin vähen-

tää oppitunneilla ulospäin suuntautuvan käytöksen negatiivista vaikutusta. Opettajatkin antaisivat parempaa palautetta oppilaiden ulospäin suuntautuvasta käytöksestä oppitunneilla.

Oppituntien rakenteissa toteutuu perinteisesti kuulustelu ja yksilöllinen harjoitus. Perinteisen opetuksen mallissa opettajan puheen osuus on noin 60 -80 % luokassa käytettävästä puheajasta. Oppilaiden vähäisen osallisuuden vuoksi hallitseva tunnetila oppilaiden keskuudessa on ikävystyminen. Jos oppilaille jäävä puheaika jaetaan kaikkien oppilaiden kesken 24 oppilaan luokassa, jokaiselle oppilaalle jää 19 sekuntia aikaa luvalliseen puhumiseen. Lopun ajan tunnista heidän täytyy olla hiljaa, kuunnella ja istua paikallaan. (Saloviita 2006, 45 – 46)

Lapsien tarpeisiin kuuluu kuitenkin halu puhua, liikkua ja tehdä asioita. 90 % työrauhaongelmista johtuukin siitä, että oppilaat hakevat kontaktia luokkakaverihinsa. He kuiskivat ja liikehtivät erityisesti itsenäisen työskentelyn aikana, jolloin suurin osa työrauhaongelmista esiintyy. Yhteistoiminnallisessa mallissa oppilaita taas rohkaistaan olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa: keskustelemaan, liikkumaan ja tekemään asioita yhdessä. (Saloviita 2006, 54).

Yhteistoiminnallisten rakenteiden avulla opetukseen saadaan lisättyä sisältöä joka auttaa poistamaan odottelurakenteita ja lisää oppilaiden omaa aktiivisuutta. Yhdessä tekemisen kautta voidaan tukea demokraattisia arvoja kuten tasa-arvoisia suhteita oppilaiden välillä, toisten kunnioittamista ja auttamista ja toisten oppilaiden näkemistä tarpeellisina yhteistyökumppaneina. (Saloviita 2006, 77)

Ikosen mielestä opettajat jotka arvostavat lasten näkökulmaa, luovat sellaisia pedagogisia käytäntöjä arkeen, jotka tukevat lapsien osallisuutta ja auttavat jokaista lasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunteitaan monin eri tavoin vuorovaikutuksessa aikuisten ja muiden lapsien kanssa (Ikonen, 2007, 168).

Kerhoihin ja harrastuksiin osallistumisen kautta lapset voivat huomata omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteita, joista he voivat valita itselleen sopivia harrastuksia, joiden parissa he viihtyvät ja nauttivat. Dworkin ym., (2003) ovat

myös huomanneet, että kerhotoiminnan avulla voidaan kehittää oppilaiden oppimistaitoja. Parhaiten ne kehittyvät, kun lapset saavat osallistua kerhotoiminnan ohjelman suunnitteluun ja toteutukseen. Näitä oppimisen kannalta olennaisia taitoja ovat itsenäiseen työhön tarttuminen, sinnikkyys, sekä suunnitelmallisuus. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014.)

Pulkkinen (2014, 40) mukaan aiemmin on myös havaittu, että harrastekerhoihin osallistuminen auttaa havaitsemaan muiden tunteita, sekä säätelemään omia tunteita. Lisäksi hyvin järjestetty harrastustoiminta lisää myönteistä sosiaalista käyttäytymistä ja hyviä kaverisuhteita. Kun taas päinvastaista vaikutusta todettiin Ruotsissa vapaa-ajan keskuksissa huonosti järjestettyyn toimintaan osallistuminen. Se aiheutti epäsosiaalista käyttäytymistä ja poikkeavia kaverisuhteita. (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 33)

Ehdyttyyn koulupäivään osallistuminen vahvisti myös eri luokilta olevien oppilaiden ystävyyttä. Pulkkinen ja Metsäpelto (2014) kehottavat koulujen kehittämisessä ottamaan huomioon ehytetyn koulupäivän vakuuttavat tulokset. He ehdottavat, että aamu- ja iltapäivätoiminta otettaisiin osaksi koulupäivää. Koulu antaisi tilat oppituntien ulkopuolella niille lapsille, jotka usein ovat yksin luokkatasosta riippumatta. Tässä tilassa järjestettäisiin aikuisten ohjaamaa ja valvoma toimintaa.

Korkiamäki (2013, 32) tuo esiin miten ”yhteiskunnalliset makrotason rakenteet ovat mikrotason inhimillisen toiminnan lähtökohta ja tulos. Rakenteet rajoittavat ihmisen toimintaa, mutta inhimillinen toiminta osaltaan myös muokkaa rakenteita.”

3.2 Helsingin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Seuraavat tiedot ovat tapaamisesta 5.11 2014, Saana Saarikiven kanssa. Hän toimi Harrasteharava- hankkeen vetäjänä 2010- 2013

Lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelma sai Helsingin kaupungin eri poikkihallintokunnat yhteistyöhön. Helsingin nuorisoasiainkeskuksella, opetusvirastolla,

kulttuurivirastolla, sekä liikuntavirastolla oli kaikilla omat hankkeet ja rahoitus niitä varten valmiina. He olivat kuitenkin huomanneet tarvetta poikkihallintokuntien yhteistyölle. Harrasteharava-hankkeessa he lähtivät yhteistyössä selkeyttämään kerhotyönkuvaa sekä tekemään kerhotoimintaa näkyväksi peruskoulussa. Yhteistoiminnan tarkoituksena oli vahvista lasten ja nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kerhotoiminnan avulla.

Harrasteharava-hanke aloitti 2009 - 2010 osana Helsingin kaupungin terveellinen kaupunginosa -ohjelmaa, josta hankkeessa hyödynnettiin alueellisen mallin rakennetta. Vuodesta 2010 lähtien se siirtyi osaksi Helsingin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa Lasua (2010 - 2013). Harrasteharava aloitti pilottina Herttoniemen ja Roihuvuoren alakouluilla 2009, josta se siirtyi Vuosaaren yläkouluille 2011. Viimeisenä vuotenaan toiminnan pilotointi otettiin käyttöön noin 20 helsinkiläisessä yhteistyökoulussa ympäri Helsinkiä.

Kerhotoiminnan tavoitteena oli järjestää jokaiselle lapselle vähintään yksi kiinnostava harrastus riippumatta heidän vanhempien sosioekonomisesta taustasta. Tärkeää ei kuitenkaan ollut se kuinka paljon lapsia kerhoissa kävi. Toimijoiden yhteistyön avulla heidän oli myös helpompi tavoittaa niitä lapsia, joilla ei ollut harrastuksia.

Kerhotoimintaa haluttiin järjestää kouluilla ja niiden lähistöillä, lähellä lasten kotia. Eri toimijoiden yhteistyöllä kerhotoiminnasta pystyttiin kehittämään monipuolisempaa, erilaisia kerhokokonaisuuksia sisältävää toimintaa, jossa oli eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeen myötä myös koulut alkoivat järjestää enemmän kerhoja. Ne olivat myös parhaita paikkoja esitellä ja mainostaa uutta toimintaa nuorille.

Lapset saivat olla suunnittelemassa kerhotoiminnan ohjelmaa, joka pääosin koostui heidän toiveistaan. Näin oppilaat saivat vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuuden kokemuksia. Harrasteharava-kerhoista koottiin ”kerhotarjotin”, johon kaikki toimijat saivat tuoda oman ohjelmansa ja ilmoittaa samalla myös muusta ohjelmastaan. Harrasteharava-toiminnasta tehtiin myös lukujärjestys, joka myöhemmin siirrettiin nuorisoasiainkeskuksen Harrastehaku-sivuille.

Harrasteharava hankkeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vapaa-ajantavoitteisiin tehtiin kaksi ulkopuolista arviointia:

Tarkastusviraston arviointikertomuksen (6/2011) mukaan:

”Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman myötä lasten ja nuorten monimuotoista vapaa-ajan harrastetoimintaa on lisätty merkittävästi ja uutta on toiminnan tietoinen suuntaaminen sosioekonomisesti heikoimmille alueille sekä yhteistyö lastensuojelun kanssa.” (Saarikivi, 2014)

Saarikivi toteaa lisäksi, että arvioinnissa pidettiin hyvänä Harrasteharava- hankkeessa lapsille annettua mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa monipuoliseen harrastustoimintaan matalammalla kynnyksellä. Sitä pidettiin mahdollisuutena ennaltaehkäistä lasten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Toiminnan jatkamista pidettiin myös tarpeellisena, jotta lasten ja nuorten hyvinvointitavoitteet voidaan saavuttaa. Jatkotoimenpiteissä pidetään tärkeänä aktivoida niitä lapsia, jotka eivät vielä ole harrastusten parissa.

Saarikiven mukaan Rambollin arvioinnissa syksyllä 2012 Harrasteharava-hankkeen kustannusvaikuttavuutta pidettiin erittäin hyvänä, koska kerhotoiminta tavoitti paljon lapsia ja sen avulla pystyttiin pianikin huomaamaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia. Arvioinnin mukaan näihin tuloksiin ja toiminnan laajuuteen vaikuttaa kuitenkin rahoituksen määrä. (Saarikivi, 2014)

Lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelmahanke oli tarpeellinen. Sen tavoitteiden toteutuminen vaati eri hallintokunnat työskentelemään yhdessä, jolloin he huomasivat yhteistyön välttämättömyyden. ”Hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäisy vaatii poikkihallintokuntien verkostoa - mikään hallintokunta ei voi hoitaa sitä yksin.”

Tammikuusta 2013 lähtien Helsingin perusopetuslinjalla on toiminut kerhotyöryhmä. Lisäksi Harrasteharava- hankkeen loppupuolella, kaikki lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vapaa-ajantoiminnan tavoitteen hallintokunnat saivat aikaan pilotteja. Eri toimijoiden pidempi aikainen yhteistyö synnytti myös uusia yhteistyömuotoja.

3.3 Ice Hearts

Näin Lapset-lehdessä Ice Heartsien toiminnanjohtaja Turkan haastattelun. Hän kertoi siinä toivovansa että, alakoulun ensimmäisen ja toisen luokan oppilaiden sosiaalisten taitojen tukemisen kiinnitettäisiin koulussa huomattavasti enemmän huomiota. Tämä oli ollut myös minun toiveeni ja sen vuoksi otin häneen yhteyttä ja pyysin tapaamista.

Tässä kohdassa olevat tiedot ovat Icehearts toiminnanjohtaja Turkan tapaamisesta (2013).

Iceheartsien lasten syrjäytymistä ennaltaehkäisevä toimintamalli, joukkueurheilun avulla koulussa ja vapaa-ajalla. Se on toiminut jo lähes 20 vuotta. Icehearts on varhaisen puuttumisen toimintamalli, jossa lapsien kasvua tuetaan pitkäkestoisesti päiväkotieikäisestä 18-vuotiaaksi. Icehearts joukkueisiin valitaan lapsia, joista on huomattu huoli jo päiväkotieässä tai lapsia joilla on erityisen tuen tarvetta kasvussaan sekä lapsia joilla ei jostain syystä ole mahdollisuutta harrastaa. Icehearts on poikkihallinnollinen toimintamalli, jossa he työskentelevät sosiaali- ja sivistystoimen kanssa. Heidän toimintamalli on saanut tunnustusta ja palkittu muun muassa: valtakunnallisella Toivon Tuoja 2013-palkinnolla, Vuoden kasvattaja 2012, Euroopan innovatiivisin toimintamalli rikosentorjunnassa 2011, sekä Unicefin lapsen oikeuksien vaikuttaja 2008.

Turkan mielestä ”luovuus ja ilo lähtee lapsista, johda heidät sinne”.

Hän kertoi myös, miten monet lasten kanssa työskentelevät ihmettelevät: miten lapset tulisivat heidän luo? Mitä heidän pitäisi tehdä?

Turkan mielestä asenteella on suuri merkitys. Lasten kanssa työskentelevillä on tärkeä olla kutsuva työote, joka ei ole liian ankara. Rangaistukset vain lisäävät vihaa. Aikuisten on tärkeä olla kiinnostuneita lapsista ja kysyä heidän kuulumisistaan. Kuunnella lapsia, ja antaa lasten olla omaa mieltä asioista. Lapselle on aina tärkeä jäädä mielikuva siitä, että häntä koskeva asia selvitetään kunnolla ensitilassa, vaikka heti oppitunnin jälkeen. Kun sääntöjä rikotaan, se antaa

aikuiselle mahdollisuuden opastaa lasta toimimaan toivotulla tavalla vastaavassa tilanteessa.

Icehearts kasvattajat ovat lasten kanssa 7 tuntia päivässä, eivätkä he jätä lapsia yksin. Eräässäkin koulussa opettajat olivat ihmeissään, miten he selviävät oppilaiden kanssa? Koulun rehtori kehotti opettajia katsomaan Iceheartseja ”Älkää jättäkö niitä lapsia yksin.” Turkan havaintojen mukaan kouluissa tarvitaan paljon enemmän aikuisia välitunneille. Lapsia kasvattavien ja lasten välisessä yhteistyössä, pelko on suurin syy puuttumattomuudelle. Välitunneille tarvittaisiin myös erilaisia harrastusvälineitä tuomaan vaihtelua. Lapsia ei niinkään kiinnosta se mitä tehdään, vaan se ihminen kenen kanssa asioita tehdään. Aikuisen ohjaaminen ja tutustuminen lapseen ovat lapselle tärkeitä. Icehearts toimintamallissa kasvattajan täytyy jatkuvasti kysyä itseltään, minkälaisen ihmisen luokse lapsen on mukava tulla uudestaan ja uudestaan. Lasten täytyy myös antaa iloita yhteisestä yhdessäolosta.

4 Alakoulun 3.-6. -luokkalaisten yksinäisyyden vähentäminen Enemmän yhdessä hankkeella

Olen ideoinut, suunnitellut ja osin vienyt käytäntöön Enemmän yhdessä hanketta, jonka tarkoituksena on ennaltaehkäistä alakoulun 3.-6. -luokkalaisten lasten yksinäisyyden kokemusta. Kerron seuraavassa tarkemmin tästä hankkeesta.

Aloin opiskelut Humakissa voidakseni myötävaikuttaa lasten sosiaalisten- ja vuorovaikutus taitojen- yhdessä tekemisen taitojen tukemiseen. Näistä taidoista me kaikki saamme tietynlaiset eväät kotoa. Minua kiinnostaa erityisesti se mahdollisuus, joka lasten kodin ulkopuolisilla aikuisilla on näiden taitojen tukemisessa. He voivat olla paikkaamassa niitä aukkoja, jotka lapselta jää omassa kodissa saamatta.

Enemmän yhdessä hanke liittyy lasten yhdessä tekemisen taitojen tukemiseen mitä suurimmassa määrin. Siinä kullakin lasten asuinalueella päivisin lasten kanssa toimivien aikuisten sekä lasten vanhempien yhteistyöllä tuetaan alueen

kaikkia alakoulun 3.-6. -luokkalaisia lapsia. Tarkoituksena on että lapset oppisivat toimimaan muiden kanssa jo pienenä. He saisivat kokea itsensä hyväksytyiksi sekä riittävän hyviksi omana itsenään läpi elämän.

Olen saanut kokea työelämässä, miten suuri merkitys on kiinnittää huomiota työyhteisön yhteistyön sujuvuuteen, jatkuvan ammatillisen koulutuksen sijaan. Vastaavanlaisesti jo pienten lasten kanssa päiväkodeissa ja alakouluissa ”työyhteisön” yhteistyön sujuvuuteen voitaisiin kiinnittää paljon enemmän huomiota. Kouluissa lukuisien oppiaineiden opettelun ja päiväkodeissa monipuolisen ohjelmatarjonnan sijaan, olisi tärkeä kiinnittää enemmän huomiota siihen, miten lapset toimivat yhdessä näissä eri tilanteissa.

Myös opetus- ja viestintäministeri Kiuru kertoi Yhteisvastuu nuoresta -hankkeen loppuseminaarissa (2014) suomalaisten hyvistä Pisa-tuloksista ja puutteista koulu hyvinvoinnissa. Hän otti esimerkin lukiolaisille tehdystä tutkimuksesta. Siinä kysyttiin, kuinka usein lukiolaiset innostuvat jostain opetettavasta aiheesta. Heistä vain 20 % innostui kerran viikossa yhdestä opetettavasta aiheesta. Ministeri pohti, kuinka harvoin loput 80 % innostuvat mistään opetettavasta aiheesta?

Tämä oli minusta todella mielenkiintoinen ja herättelevä tutkimustieto. Työn ilon, innostumisen ja jaetun yhdessä tekemisen ilon pitäisi kuulua myös opetettaviin taitoihin. Nykyisin puhutaan paljon motivaation ja positiivisen mielialan vaikutuksesta oppimiseen. Niiden kautta kaikista aiheista voi saada hyvän oppimiskokemuksen.

4.1 Tarve Enemmän yhdessä hankkeelle

Vaikka alakouluikäisille on pyritty järjestämään yksinäisiin iltapäiviin ohjelmaa, niissä on keskitytty lähinnä toiminnan ylläpitämiseen ja lisäämiseen, sekä jonkin verran myös toimijoiden yhteistyön kehittämiseen. Näin ne profiloituvat aikuislähtöisiksi ja tilastoitaviksi toimintatavoiksi. Niissä ei kuitenkaan ole riittävästi huomioitu lasten yksilöllisiä tarpeita eikä heidän yhdessä tekemisen taitojen tu-

kemista. Lapset tarvitsevat sosiaalisten, vuorovaikutus- ja tunteiden tukea kodin lisäksi myös muissa aikuiskontakteissa.

Mielestäni myös yksin jääneitä alakouluikäisiä lapsia on huomattavasti helpompi saada mukaan yhteiseen toimintaan kuin yläkouluikäisiä. Syrjäytymisen merkitkin voidaan myös nähdä jo hyvin pienillä lapsilla. Souranderin (2007) 8-25 vuotiaille tehdyssä seurantatutkimuksessa niitä huomattiin jo 8-vuotiailla. Tämän vuoksi yksinäisyyden kokemuksen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisykin pitää aloittaa pienten lasten kanssa, vaikka vakavammat oireilut näkyvät usein vasta myöhemmällä iällä.

Alakoulun 3. – 6. -luokkalaiset ovat myös vielä niin pieniä, etteivät he itse tai heidän vanhempansa halua, että lapset lähtisivät omalta asuinalueelta muualle etsimään kavereita ja tekemistä. Tämän vuoksi yksinäisyyden kokemuksesta ennaltaehkäisevää toimintaa olisi tärkeä kehittää alueella jo toimivien ammattilaisten keskinäisellä yhteistyöllä.

Muun muassa Helsingin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman arvioinnissa todettiin, että poikkihallintokuntien yhteistyötä tarvitaan lasten yksinäisyyden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä, yksikään hallintokunta ei yksin selviä siitä (Saarikivi, 2014).

Enemmän yhdessä -toiminnassa myös eri tahojen lapsille antaman tuen kehittäminen on merkittävää. Toiminnan ydin olisi matalan kynnyksen toimintaa, johon lapset voivat tulla yksinkin. Toimijoiden synergiaa hyödyntämällä alueen lapsia voidaan helpommin tukea tulemaan ja sitoutumaan yhteiseen toimintaan. Erityisen tärkeää ohjaajien tuki voi olla silloin, kun lapsi tulee toimintaan yksin. Se voi olla merkittävä yhteiseen toimintaan ja kaveriporukkaan pääsemisessä. Ohjaajien tukea tarvitaan myös niille lapsille, joilla jo on kavereita, jotta he hyväksyisivät myös muita lapsia omaan porukkaansa.

Alakouluikäisten lasten asuinalueen toimijoilla on myös erilaiset taustat. Ohjaajina he voivat auttaa toisiaan huomaamaan erilaisia vahvuuksia ja tuen tarvetta lapsilla. Opettajan mielestä joku oppilas ei ehkä pysty keskittymään koulussa, kun taas esimerkiksi pelikerhon, urheiluseuran, tai kokkikerhon vetäjä voi huo-

mata, miten helposti sama lapsi pystyy keskittymään heidän toiminnassaan. Yhteistyössä nämä eri taustoista tulevat lasten kanssa toimivat henkilöt, voivat auttaa toisiaan löytämään tavan, jolla lasta voidaan tukea, tämän parhaat puolet esiin nostamalla. Näin voidaan yhdessä tukea lapsen itsetuntoa.

Lapset voivat harjoitella sosiaalisia taitoja vain toisten kanssa yhdessä ollessa (Viljamaa 2008, 25). Lapsilla voi olla erilainen rooli koulussa kuin vapaa-aikana. Kun lapsille järjestetään mahdollisuus tavata toisiaan kouluajan ulkopuolella, he voivat huomata toisissaan piirteitä, joita koulupäivän aikana ei tule esille. Eri kontekstissa ja säännöissä erilaisen kouluroolin ja vapaa-ajan roolin löytämisen kautta, koulusta jo ennestään tutut lapset voivat löytää yhteisiä mielenkiinnon kohteita vapaa-ajalla. Siinä lapset voivat tarvita aikuisten tukea.

Koulussa hiljaisempi oppilas voi ottaa hiljaisemman roolin isossa ryhmässä, kun taas pienessä ryhmässä hän voi olla hyvinkin suvereeni, jopa johtavassa roolissa. Vilkkaampi oppilas voi myös nähdä hiljaisemman sellaisena, joka ei koskaan tuo mitään esille koulussa. Sellaisena joka on tottunut olemaan ulkopuolisenä. Hiljaisempi voi kuitenkin vain nauttia, kun saa olla hiljaa ja katsella ympärille.

Vilkkaampi oppilas voi taas pitää siitä, kun saa puhua ja touhuta koulussa ryhmässä. Se voi ärsyttää hiljaisempaa lasta, joka voi kokea, ettei vilkkaampi noudata koulun sääntöjä. Koko oppitunnin paikallaanolo voi kuitenkin olla vilkkaammalle oppilaalle mahdotonta. Hänen on pakko saada pyöriä paikallaan ja päästä liikkumaan. Lisäksi kaikki, mitä hänen ympärillä tapahtuu voi viedä keskittymisen toisaalle. Myös Kasurisen mukaan (2009) oppilas voi tuoda itsestään esiin puolia kerhotoiminnassa, joista muut oppilaat ja opettajat eivät ole aiemmin tiedäneet (Pulkkinen & Metsäpelto 2014, 15).

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa on myös helppo sanoa, että alakoulun 3.-6. -luokkalaisten asuinalueella toimivien eri tahojen yhteistyö on edullinen tapa ennaltaehkäistä lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemusta ja syrjäytymistä. Lasten ja nuorten vapaa-ajan ammattilaisia ja koulun henkilökuntaa on jo lasten asuinalueilla olemassa, samoin myös tiloja. Heistä myös monilla jo nykyisin todennäköisesti lukee visioissaan, missiossaan ja arvoissaan jollain tavalla

lasten ja nuorten yksinäisyyden tai syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Se on varmaan jo vaatimuksena rahoitustakin haettaessa.

4.2 Taustaa hankkeelle

Selvittäessäni 3.-6. -luokkalaisille lapsille, koulun jälkeen iltapäivisin järjestettävän ohjelman tilannetta Espoossa ja asuinalueellamme Haukilahdessa, huomasin että sitä on vähän. Lisäksi Helsingin Sanomissa oli artikkeli 15.10.(2013) ”Lähes 6000 lasta elää köyhyydessä Espoossa”. Nämä esimerkit vahvistivat uskoani siihen, että koulun jälkeisten iltapäivien toiminta voisi lisätä lasten hyvinvointia.

Lapset hyötyisivät nuorisotyön eri toimijoiden synergiasta asuinalueellaan. Sen avulla työntekijät voisivat vahvistaa omia aukkokohtia ja poistaa päällekkäisyyksiä toiminnassaan. Esimerkiksi asuinalueellamme seurakunnan nuorisotyöntekijällä on mielestäni aivan liian vähän aikaa lapsille. Hän käy juttelemassa alakoululla kerran viikossa puolesta tunnista tuntiin, halukkaiden oppilaiden kanssa.

Hän ei kuitenkaan tapaa oppilaita koulun jälkeen iltapäivisin. Tämä johtuu Espoon seurakuntien laajoista alueista, joilla nuorisotyöntekijät työskentelevät. Minusta olisi kuitenkin parempi lasten tukemisen ja ohjaajien tuttuuden kannalta, että koululla vierailevat nuorisotyöntekijät tapaisivat lapsia myös koulun jälkeen iltapäivisin heidän asuinalueellaan. Espoon seurakunnat järjestävät kerhotoimintaa myös pääsääntöisesti vasta illalla, koska niitä ohjaavat yleensä nuoret vapaaehtoistyöntekijät, jotka itse ovat päivisin koulussa.

Espoon nuorisotoimen alakoulun 3.-6. -luokkalaisille järjestettävän yhteistoiminnallisen ohjelman määrä vaihtelee paljon alueittain. Asuinalueemme nuorisotalo esimerkiksi toimii alakoulun 3.-6. -luokkalaisille lähinnä perinteisenä vapaan oleskelun paikkana. Yhteistoiminnallista ohjelmaa järjestetään lapsille vain yhtenä päivänä viikossa, vaikka nuorisotalo on alakoulun 3.-6. -luokkalaisille avoinna kolmena iltapäivänä.

Nuorisotaloilla käy usein sosiaalisesti aktiivisia nuoria, niitä joilla jo ennestään on kavereita. Lisäämällä yhteistoiminnallista ohjelmaa, johon osallistuminen on vapaaehtoista, perinteisen vapaan oleskelun rinnalle yksin olevatkin lapset voidaan saada helpommin mukaan.

Humakin Islannin opintomatkalla (syksyllä 2011) saimme kuulla, että heidän nuorisotyöntekijät olivat saaneet hyviä tuloksia viikoittaisilla koulukäynneillä. Silloin he muun muassa suunnittelevat viikon ohjelmaa nuorten kanssa. Tällä tavalla islantilaiset nuorisotyöntekijät olivat myös saaneet moniongelmaisella alueella nuorisotyönsä pariin lähes kaikki alueen koulun oppilaat.

Espoon kirjastot järjestävät nykyisin myös monenlaista ohjelmaa lapsille ja nuorille. Heillä on etuna se, että kirjastojen työntekijät ovat tottuneet vaihtamaan toimipaikkaa eri kirjastojen välillä. Tämä myös mahdollistaa erilaisten palveluiden siirtämisen paikasta toiseen. Kirjastot ovat myös matalan kynnyksen paikkoja, joiden peruspalveluiden pariin lapset ovat tutustuneet jo päiväkodissa. Kirjastoissa on myös erilaisia tiloja, joita kävijät voivat varata omaan toimintaansa.

Useilla kouluilla järjestettävät kerhot ovat myös yksityisten toimijoiden järjestämiä, jolloin ne ovat maksullisia. Näihin kerhoihin ei kaikilla ole varaa. Silloin yhdenvertaisuus alakouluikäisten lasten mahdollisuudessa osallistua kerhoihin koulun tiloissa jää toteutumatta.

Kysely alakoulun 3.-6.- luokkalaisten iltapäivistä

Alakoulun 3.-6. -luokkalaisten iltapäivien yhteistoiminnallisen ohjelman vähyyden takia aloin suunnitella kyselyä osaksi opinnäytetyötäni. Kyselyn avulla voitaisiin osoittaa päättäjille, rahoittajille, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminnan suunnittelijoille ja toteuttajille, että juuri alakoulun 3.- 6.- luokkalaisille lapsille on tärkeä lisätä ohjattua ohjelmaa koulun jälkeisinä iltapäivinä.

Halusin tehdä kyselyn kolmelle eri ryhmälle:

1. nykyisille alakoulun 3.-6. -luokkalaisille lapsille koskien heidän koulupäivien jälkeisiä iltapäiviä.

2. yläkouluikäisille nuorille, heidän ajatuksia oman ala-asteaikansa koulun jälkeisistä iltapäivistä.
3. erityisluokkien yläkouluikäisille nuorille, heidän ala-asteen aikansa koulun jälkeisistä iltapäivistä

Erityisluokkien oppilaille haluaisin tehdä kyselyn, koska he ovat ”tippuneet” normaalin koulupolun ulkopuolelle. Ajattelen heidän kuuluvan niihin lapsiin, joilla on varmasti ollut monia toiveita ja tarpeita alakouluikäisinä koulun jälkeen.

Suunnitellessani kyselyä erityisluokkien nuorille otin yhteyttä lasten ja nuorten psykiatri Cacciatoreen (2013). Kysyin hänen mielipidettä erityisluokkien oppilaille tehtävästä kyselystä, joka koskisi heidän alakouluajan iltapäiviään. Hän pohti olisivatko yläkouluikäiset nuoret vielä liian nuoria ajattelemaan oman alakoulu-aikansa iltapäiviä niin rakentavasti. Hän totesi kuitenkin, ettei voi tietää ennen kuin kokeilee.

Toisena aihealueena opinnäytetyötäni ja itse toiminnan suunnittelua varten halusin oppia ymmärtää paremmin yksinäisyyden kokemukseen ja syrjäytymiseen liittyvää aihealuetta.

Kiinnostukseni myötä aloin huomata eri puolilla yhä enemmän yksinäisyyteen liittyviä kiinnostavia aiheita ja tapahtumia. Yksi niistä oli Mannerheimin Lastensuojeluliitossa pidetty seminaari ”Kaikille kaveri” (2013) johon osallistuin. Siellä aiheesta olivat puhumassa muun muassa Turun yliopistosta kasvatustieteiden dosentti Niina Junttila sekä Kontulan koulun apulaisrehtori, Helsingin kodin ja koulun välisen yhteistyön pedagoginen yhteyshenkilö Niina Halonen - Malliarakis.

Sain tuossa seminaarissa myös vahvistusta lasten yksinäisyyden ennaltaehkäisyn mahdollisuudesta ja tärkeydestä alakouluikäisten lasten keskuudessa. Junttila kertoi yksinäisyystutkimuksista joissa on tullut esille: Mikäli lapsi ei saa kavereita ennen seitsemännen luokan kevättä, hän jää lähes täydellisellä todennäköisyydellä ilman kaveria yläasteen loppuajaksi (Junttila 2013). Tämän vuoksi syrjäytymistä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tarvitsee suunnata jo ala-

kouluikäisille lapsille, vaikka vakavammat oireilut näkyvät usein vasta myöhemmällä iällä.

Sovimme tapaamisen (2014) Junttilan kanssa Turun yliopistolle. Tässä tapaamisessa oivalsin, että tutkimuksia lasten ja nuorten yksinäisyydestä on jo olemassa niin laajasti, että voisin keskittyä alakoulun 3.-6. -luokkalaisille järjestettävän yksinäisyyttä ennaltaehkäisevän toiminnan kehittämiseen. Junttila rohkaisi minua tähän ja hän on myös auttanut löytämään sellaisia ihmisiä ja eri tahoja, jotka jo ovat tekemisissä, eri tavoin lasten ja nuorten yksinäisyyden ennaltaehkäisyyn tähtäävässä toiminnassa tai järjestävät toimintaa alakoulun 3.-6. -luokkalaisille lapsille koulun jälkeisinä iltapäivinä.

Olen myös kertonut hankeideasta ja hankkinut asiantuntemusta ja kokemuksia aiheesta muun muassa seuraavilta tahoilta:

Alakoulun 3.-6. -luokkalaisten ohjatun toiminnan tarve koulun jälkeisinä iltapäivinä oli huomattu myös Varsinais-Suomen Mannerheimin Lastensuojeluliitossa. Turun yliopistolla käydessäni (2014) kävin samalla myös tapaamassa MLL:n perhetoiminnan ohjaaja Franskaa. He olivat pyytäneet Humakin opiskelijaa selvittämään, mille lapsiryhmälle heillä ei ole ohjattua toimintaa. Tämä lapsiryhmä oli 3.-6. -luokkalaiset lapset.

He alkoivat suunnitella perhetalo Heidekenin lähialueen 3.-6. -luokkalaisille koulun jälkeisille iltapäiville ohjattua toimintaa. Toimintaa oli tarkoitus järjestää perhetalo Heidekenissa. Se on eri lastensuojelujärjestöjen yhteinen toimintojen sisältöjen kehittämiskeskus.

http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/tietoa_piirista/perhetalo_heideken/

Tästä tapaamisesta kerron heidän toiminnan mainostamisesta alakoulun 3.-6. -luokkalaisuille sekä tähän toimintaa palkattavien henkilöiden tärkeydestä. Markkinoinnin suunnittelussa he ovat hienosti ottaneet huomioon useita eri vaihtoehtoja, jotka sisältävät myös lasten perheiden mahdollisuuden tutustua toimintaan.

Toiminnasta markkinointia he suunnittelivat tehtäväksi kesällä 6-11-vuotiaille järjestettävän leirin yhteydessä, sekä erilaisina tapahtumapäivinä. Niihin on ter-

vetullut koko perhe, jolloin he voivat tutustua toimintaan, tiloihin ja ohjaajiin. Toiminnan ollessa käynnissä he uskovat kerhon mainostuksen tapahtuvan parhaiten vanhempainyhdistysten kautta. Lasten vanhempia he pitävät myös hyvinä palautteenantajina lapsen näkökulmasta siinä, mikä houkuttelee lasta tulemaan toimintaan. Toiminnasta ilmoitetaan myös koulun keskusradion kautta.

Alakoulun 3.-6. -luokkalaisille järjestettävän toiminnan pyörittämiseen he haluavat palkata yhdestä kahteen työntekijää. Työ on liian kunnianhimoista pelkästään vapaaehtoisten vedettäväksi, vaikka heitä kuinka perehdytettäisiin. Lapsille on tärkeä, kohdata sama tai samoja tuttuja ja turvallisia aikuisia pidemmän aikaa.

Toinen tapaaminen oli Helsingin nuorisoasiainkeskuksessa. Siellä tapasin varhaisnuorisotyön suunnittelija Mattilaa (2013). Hänellä on paljon kokemusta varhaisnuorten kanssa tehtävästä nuorisotyöstä ja sen suunnittelemisesta sekä kouluyhteistyöstä.

Hänen mielestä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien olisi tärkeä tietää, minkälaisia ryhmiä heidän nuorisotyössä käy? Ei pelkästään ryhmissä olevien lasten lukumäärää, vaan sitä mikä lapsia pitää yhdessä? Esimerkkeinä hän mainitsi: yhdistääkö heitä musiikki, harrastukset, vai mahdollisesti pelko tai joku muu? Tämä oli minusta tärkeä pohdittaessa, Enemmän yhdessä toiminnassa, lasten kaveriporukkaan pääsemisen tukemista.

Kerrottuaani Enemmän yhdessä - hankkeen tavoitteesta hän kutsui sitä pedagogiseksi piipahdukseksi, hetkesi jolloin aikuinen tukee lasta tämän sitä tarvittaessa. Seuraavassa on muutama esimerkki pedagogisen piipahduksen toimivuudesta asuinalueellamme:

Kahden lapsen leikkiessä toisen kädet heiluivat vauhdikkaasti toisen lapsen edessä. Käsiä väistelevä lapsi sanoi toiselle ”älä huido koko ajan”. Sanoin tälle huitovalle lapselle, että sinun kaverista on kiva leikkiä kanssasi, pidä kuitenkin kädet alhaalla kun leikitte, sillä heiluvat kädet voivat pelottaa toista. Tuon päivän jälkeen huitova lapsi tuli aina ensimmäisenä minua vastaan koulun pihalla ja kysyi kuulumisiani ja kertoi omasta päivästä. Minä tulkitsin sen niin, että

hän oli iloinen kun olin kertonut, miten hän voisi tulla paremmin toimeen kavereinsa kanssa.

Toisessa tapauksessa kaksi alakoululaista poikaa oli juuri alkamassa tappelemaan kun saavuin paikalle. Heidän ympärillä seisojia muita poikia. Pienten poikien kaatuessa maahan, ympärillä olevat isommat pojat alkoivat huutaa ”lyö kovempaa”. Mietin uskaltaisinko puuttua? Takanani oli taksiasema ja siellä takseja. Huusin kuitenkin heille ”nyt pojat irti toisistanne.” He hyppäsivät irti välittömästi, kuin kaksi samannapaista magneettia. Ihmettelin miten helposti se kävi.

Jäin vielä hetkeksi juttelemaan koko poikaporukan kanssa siitä, miten mukavaa on, kun heillä on ihana nurmikenttä vieressä, jossa he voisivat pelata yhdessä. Sanoin myös ettei ketään saa lyödä. He ovat vielä saman kylän poikia ja voivat tarvita toisiaan kun tulevat vanhemmiksi. Tuon tapahtuman jälkeen nämä pienemmät pojat ovat usein tulleet juttelemaan kanssani.

4.3 Hankkeen eteneminen käytäntöön

Uuden toiminnan aloittaminen omalla asuinalueellamme Espoossa tuntui luonnolliselta tutussa ympäristössä, tuttujen ihmisten kanssa. Olemme asuneet siellä 12 vuotta. Alue on tuttu, samoin kuin koulun, nuorisotalon ja kirjaston henkilökunta sekä monet lapset, heidän isommat sisarukset ja vanhemmat.

Halusin aluksi olla yhteydessä alueemme eri toimijoiden esimiehiin. Heidän suostumuksensa on välttämätön toiminnan aloittamiseksi. Tapasin alakoulun rehtoria ja alueemme kirjastopalveluiden päällikköä ja olin puhelimitse yhteydessä Espoon nuorisopalveluiden päällikköön. Kerroin heille hankkeesta ja toiveistani saada järjestää yhteistapaaminen näiden kolmen eri alueen toimijan kanssa.

Heidän kaikkien suostumuksella järjestin tapaamisen, jossa olivat mukana koulun rehtori, alueen nuorisotalojen esimies ja alueemme kirjaston kouluyhteistyöhenkilö sekä minä. Tässä tapaamisessa pyrin saada heidät tunnistamaan ala-

koulun 3.-6. -luokkalaisten iltapäivätoiminnan tarpeen, sekä heidän yhteistyönsä potentiaalin alueen lasten yksinäisyyden ennaltaehkäisyyn.

Lasten yksinäisyyden kokemuksen vähentämisen näkökulmasta koulun jälkeisinä iltapäivinä, asuinalueemme nuorisotalolla voisi lisätä yhteistoiminnallista ohjelmaa ja siihen osallistumisen tukemista, perinteisen vapaanoleskelun rinnalle. Silloin yksin olevatkin lapset voitaisiin saada helpommin mukaan.

Kirjaston rooli voisi olla kerran viikossa ”Elävä kirjasto.” Jolloin siellä järjestettäisiin alakouluikäisille yhteistoiminnallista ohjattua ohjelmaa. Kirjasto on matalan kynnyksen paikka lapsille, jonka peruspalveluiden pariin he ovat tutustuneet jo päiväkotia ja alakouluiässä. Siellä on hienot tilat, joissa olisi mahdollisuus järjestää monenlaista toimintaa.

Yhtenä päivänä viikossa Enemmän yhdessä toiminnassa on tarkoitus viettää iltapäivät ulkona. Tämän idea sain Islannista (2011). He kertoivat, että nuoret ovat pitäneet yhteisestä ajanvietosta ulkona. He aikoivat myös lisätä sitä entisestään. Tuomistonkin (2001, 69) mukaan lapsuus- ja nuoruusvuosina ”omaksumat elämäntavat siirtyvät, usein tosin muotoaan muuttaen, myöhemmin aikuisvuosien elämäntavoiksi” (Munter 2008, 1).

Koulussa voitaisiin avata erilaisuutta käsitteleviä aiheita oppilaille ja samalla myös koulun henkilökunnalle kerran kuukaudessa esimerkiksi äidinkielen tunneilla. Äidinkielen yksi arvioitavista osa-alueista on vuorovaikutustaidot. Erilaisuutta käsittelevät aiheet ovat niitä mitä suurimassa määrin. Erilaisuutta käsitteleviä aiheita voisivat olla muun muassa erilaiset temperamentit. tai erilaiset oppijat luokassa. Olisi hyvä jo lapsena ymmärtää, miksi joku esimerkiksi viittaa luokassa, ennen kuin opettaja on edes kysynyt kysymystä loppuun? Miksi joku toinen haluaa punnita vastaustaan rauhassa? Miten luokkaan voitaisiin rakentaa sellaisia toimintaohjeita, jotka auttaisivat oppilaita ja opettajaa huomiomaan toisissaan heidän erilaisuutta.

Alueellisten toimijoiden yhteistapaamisten kanssa samoihin aikoihin tapasin myös Etelä-Espoon Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnanjohtaja Lindströmin. Hän kertoi, että koulun kerhot ovat jo opetussuunnitelman tuntiraa-

meissa. Opettajilla on oikeus paikallisten toimijoiden verkoston käyttöön työaikana tai he voivat olla yhteistyökumppaneina. Tämä antoi minulle toivoa alueellisten eri tahojen yhteistyön mahdollisuuteen lasten yksinäisyyden ennaltaehkäisemisessä. Hänen kanssa keskustelimme myös MLL:n erilaisten koulutusten ja materiaalien hyödyntämisestä, Enemmän yhdessä toiminnassa. Hän myös suositteli minua ottamaan yhteyttä Espoon sivistystoimen kehittämisspällikkö Nurmeen, jonka työnkuvaan kuuluu poikkihallintokuntien prosessien kehittäminen.

Väitöskirjassaan Kaveria ei jätetä Korkiamäki (2013, 163) kertoo, että sen lisäksi että lapset keskenään keskustelevat siitä kenen kanssa he ovat, niin myös eri instituutioilla ja vanhemmilla on merkittävä vaikutus lasten kaverisuhteisiin. Tämän vuoksi Enemmän yhdessä toimintaa on hyvä lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan laaja-alaisesti, alakoulun 3.- 6.- luokkalaisten lasten, heidän vanhempien, koulun henkilökunnan sekä lasten ja nuorten kanssa alueella jo olevien toimijoiden kanssa yhdessä. Näitä toimijoita voisivat olla esimerkiksi alakoulu, nuorisotalo, kirjasto, seurakunta, sekä kolmannen sektorin toimijat.

Alueellisten toimijoiden yhteistyön kehittämisen lisäksi Enemmän yhdessä hankkeessa on tarkoituksena saada alueen lasten vanhemmat mukaan. Silloin aiheesta tulee keskusteltua myös enemmän kotona koko perheen kesken. Viljamaan (2008, 10 - 11) mukaan vanhemmat ovat myös lapsen tärkeimpiä ja ensimmäisiä persoonallisuuden muokkaajia. Sen vuoksi on tärkeä, ettei lasta leimata tietyntylaiseksi. Itsetunnon vahvistumiseksi jokaisen ihmisen on tärkeä saada tulla hyväksytyksi omana itsenään, omine piirteineen.

Oman lapsen persoonallisuuspiirteiden tukemisen lisäksi vanhemmat voivat auttaa omia lapsiaan ymmärtämään muissa lapsissa erilaisuutta. Myös heidän kavereilla on useita erilaisia piirteitä. Tämän vuoksi vanhempien on tärkeä miettiä miten he puhuvat lapselleen muista lapsista. Tai keitä kavereita vanhemmat suosivat. Vanhemmat eivät voi aina tietää, kuka lapsen kavereista olisi hyvä seuraa tai hyväksi hänen kasvulle. Viljamaan (2008, 28) mukaan aikuiset voivat olla auttamassa lapsia purkamaan itseään koskevia negatiivisia ennakkoluuloja ja huomaamaan ne ajoissa, kun niitä ilmaantuu. Nämä luovat uskomuksia, jotka auttavat yrittämään uudelleen ja onnistumaan.

Monesti juuri ne tilanteet, joissa lapsi ihmettelee toisen lapsen outoutta tai kutsumu häntä tyhmäksi, antavat vanhemmalle mahdollisuuden keskustella ihmisten erilaisuudesta. Harvan vanhemmankaan työpaikalla tai tuttavapiirissä kaikki päivät menevät kohtaamatta outoja ihmisiä. Kun heihin kuitenkin tutustuu rauhassa voi heistä löytää vaikka kuinka mielenkiintoisia piirteitä.

Viljamaan (2008, 12 -13) mukaan humanistisen kasvattaja näkee lapset luovina, ymmärtävinä ja hyvää tarkoittavina. He haluavat kehittyä kun vaan aikuiset antavat siihen tilaa ja rohkaisevat. Humanistinen kasvattaja auttaa ja tukea lasta sosiaalisissa taidoissa ja muiden huomioonottamisessa. Hän haluaa keskustella asioista lapsen kanssa jolloin hän luottaa siihen, että lapsi oppii uusia näkökulmia ajattelemalla ja kyseenalaistamalla asioista. Hän kokee kasvatustilanteet molemminpuolisena ilona.

Minusta on myös hyvä, että lapset kuulevat eri asioista useamman aikuisen mielipiteitä, ei pelkästään omien vanhempiensa. Silloin he pystyvät kasvaessaan ja aikuistuuessaan valitsemaan useammasta vaihtoehdoista itselleen sopivimman tavan toimia.

Pääsin myös tapaamaan Espoon kaupungin sivistystoimen kehittämispäälliköä. Keskustelimme hankeideasta ja sen mahdollisesta aloituksesta pilottina muutamalla alueella Espoossa. Hän pyysi minua tekemään hankesuunnitelman Enemmän yhdessä toiminnasta.

Samoihin aikoihin tapasin tuttavani, joka on toiminut aiemmin lasten harrastustoiminnassa ottaen kaikki halukkaat lapset mukaan. Hän kiinnostui tästä toimintamallista ja sen mahdollisuudesta auttaa yksinäisiä lapsia. Hän työsti kanssani hankesuunnitelmaa Espoon kaupungille. Espoon kaupungin vastaus hankesuunnitelmaan oli, ettei heillä juuri ollut resursseja tähän hankkeeseen.

Esittelimme myös Enemmän yhdessä hankkeen Haukilahden alakoulun koko koulun vanhempainillassa. Yli 75 % vanhemmista allekirjoitti hanketta puoltavan kyselyn, jonka jaoimme heille ennen esitystä vanhempainillassa

Haimme myös Koneen säätiöltä ”Jakautuuko Suomi” rahoitusta hankkeelle. Tuolloin rahoituksen saivat hankkeet, joilla jo oli tutkijaryhmä ja media mukana.

5 LOPPUPOHDINTAA

Yhteiskunta on muuttunut ja lasten vanhempien työelämä on vaativampaa. Monet alakoulun 3. -6. -luokkalaiset lapset ovat pitkiä iltapäiviä omillaan. Silloin he tarvitsevat enemmän tukea myös muilta heidän kanssa toimivilta aikuisilta asuinalueellaan. Tämän vuoksi näiden eri toimijoiden synergiaa kehittämällä, yhteistoiminnallista ohjelmaa lisäämällä sekä lapsien toimintaan mukaan tuloa tukemalla yksin iltapäiviä viettävät lapset voitaisiin saada helpommin mukaan muiden lasten seuraan.

Kuka tahansa lapsi voi tulla yksinäiseksi. Se riippuu paljon siitä, kokeeko lapsi sopivansa ympäristöön ja miten muut vastaavat hänen toimintaan. Lapsen on tärkeä saada kokea, että hän kuuluu niihin yhteisöihin, joissa hän kulloinkin on: tähän luokkaan, tähän kouluun, tähän harrastusryhmään tai tähän perheeseen.

Niille lapsille, jotka ovat tulleet satutetuksi monta kertaa, ei auta sanoa ”ota itseäsi niskasta kiinni ja mene vaan juttelemaan”. Vaan miettiä mitä voitaisiin ympäristönä tehdä, että hän uskaltaisi vähitellen tulla lähemmäs muita ja alkaa luottamaan itseensä.

Aikuisten on tärkeä selvittää kuinka paljon tukea ja turvaa lapsi tarvitsee toimia-akseen yhteisessä ryhmässä ja kuulostella jokaiselle lapselle sopivaa tahtia tulla mukaan. Lapsen on tärkeä saada näissä tilanteissa hyviä onnistumisen kokemuksia.

Näkisin tämän alakoululaisten iltapäiviä koskevan toiminnan aloittamisen tärkeänä ja ajankohtaisena. Erityisesti nyt kun paljon puhutaan syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen tärkeydestä ja toiminnallisesti painopiste on näyttänyt olevan korjaavissa toimenpiteissä.

Ihminen kykenee motivoitumaan mihin vaan ja ihmiset ovat luovia ja pystyvät ratkaisemaan lähes mitä vaan. Lasten ja nuorten yksinäisyyden poistaminen pystytään ratkaisemaan kun on motivaatiota.

5.1 Opinnäytetyön arviointi

Merkitys ammattialalle:

Toivon että tämän opinnäytetyön aihe, alakoulun 3.-6.-luokkalaisten yksinäisyyden kokemuksen ennaltaehkäisy, lasten omalla asuinalueella olevien eri tahojen ja lasten vanhempien yhteistyöllä, innostaisi mahdollisimman useaa aikuista lähtemään toteuttamaan sitä. Toivon, että eri nuorisotyötä tekevät tahot painottaisivat myös enemmän 3.-6.-luokkalaisille järjestettävän toiminnan osuutta omassa toiminnassaan koulun jälkeisinä iltapäivinä lähellä lasten kotia. Toiminnan suunnittelussakin olisi hyvä ottaa huomioon, että kaikki lasten kanssa toimivat aikuiset kiinnittäisivät enemmän huomiota siihen, miten lapset toimivat keskenään kaikessa heille järjestettävässä ohjelmassa.

Enemmän yhdessä – hanke on ennaltaehkäisevä toimintamalli. Niitä tarvitaan nykyisin paljon enemmän. Ne henkilöt, jotka työskentelevät korjaavien toimenpiteiden parissa ovat aivan liian ylikuormitettuja. Korjaavissa toimenpiteissä myös auttaminen on jo huomattavasti vaikeampaa. Se on myös niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin kallista. Myös auttajat uupuvat niiden nykyisessä tahdissa. Nyt olisi korkea aika myös rahoittaa ennaltaehkäisevää toimintaa.

Lisäksi toivon että tämä opinnäytetyö voi rohkaista muitakin tarttumaan itseään kiinnostavan asian kehittämiseen jo opintojen aikana. Monella opiskelijalla on toive siitä mitä haluaisi alkaa tehdä tai mitä asiaa haluaisi kehittää. Opiskeluissa opinnot voivat innostaa niiden tekemisen jo opintojen aikana.

5.2 Itsearviointi

Enemmän yhdessä toimintamallin rakentaminen on ollut todella mielenkiintoista. Olen saanut sitä tehdessä toteuttaa tavoitettani, jonka vuoksi lähdin opiskelemaan Humakkiin. Se oli lasten sosiaalisten ja vuorovaikutus taitojen tukemisen lisäämiseen tähtääminen, jo pienten lasten kanssa päiväkotia ja alakouluiässä.

Opinnäytetyön tekeminen ja luettavan tekstin tuottaminen on ollut minulle työstä. Vähitellen olen alkanut luottaa itseäni sen tekemisessä. Yhteisöpedagogit toimivat kuitenkin ihmisinä, ihmisten keskellä ja ihmisiä varten. Siinä tarvitaan monia muitakin taitoja kirjoitustaidon lisäksi. Minulle esimerkiksi on luontevaa tavata ihmisiä, keskustella heidän kanssa asioista tai kerätä tietoa luennoilta, seminaareista ja messuilta. Olen oppinut, että samaan lopputulokseen voi päästä useampaa eri reittiä.

Olen kuitenkin huomannut myös, että kirjoittaminen sujuu minulta paremmin, kun kirjoitan suoraan sydäimestä. Liiallinen itsekriittisyys on aivan turhaa. On huomattavasti helpompi kirjoittaa, kun en ajattele sitä mitä muut siitä miettivät, pääasia että aihe tulee ymmärretyksi. Opinnäytetyötä tehdessäni myös Enemmän yhdessä - hanke on hioutunut entisestään.

Aina välillä sitä suunnitellessa on tullut niitä hetkiä jolloin olen miettinyt miten tästä taas eteenpäin, kun taas toisinaan olen saanut tuntea ihan mielettömän hyvää tunnetta, jolloin asiat ovat menneet hienosti eteenpäin. Ne ovat juuri niitä hetkiä, jotka ovat auttaneet menemään eteenpäin ja luottamaan aiheen kanta-vuuteen. Kaikista erilaisista tapahtumista ja niihin liittyvistä tunteista huolimatta, olen koko ajan pitänyt kirkkaana haluni auttaa niitä lapsia, jotka kokevat itsensä yksinäiseksi koulun jälkeen iltapäivisin ja kaipaavat päästä muiden lasten seuraan. Olen ilokseni saanut huomata, että Enemmän yhdessä - hanke on saanut paljon kannustusta monilta eri tahoilta

Usein sanotaan, että ”kolikolla on kaksi puolta”. Opinnäytetyötä tehdessäni olen pohtinut, olisiko ollut parempi, jos olisin heti alussa tutustunut aiempiin hankkeisiin, joiden avulla, alakoulun 3.-6.-luokkalaisten yksinäisiä iltapäiviä on pyritty parantamaan. Silloin olisin voinut suunnitella Enemmän yhdessä toimintaa niissä hankkeissa rakennetuille pohjille.

Huomasin kuitenkin positiivista sen, että olen tutustunut näihin muihin hankkeisiin vasta myöhemmin. Sain suunnitella Enemmän yhdessä hanketta ”puhtaalta pöydältä” punaisena lankana 3.-6.-luokkalaisten iltapäivien toiminnan kehittämisen yksinäisyyden kokemuksen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen näkökulmasta.

Nyt kun Enemmän yhdessä-toimintaa on suunniteltu tähän asti, ja vertaan sitä näihin aiempiin hankkeisiin, pystyn huomaamaan sen mitkä asiat mielestäni ovat olennaista yksinäisyyden ennaltaehkäisemisessä. Niitä ovat muun muassa lasten tukeminen heidän toimintaan tulemisessa, heidän sosiaalisten- ja vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukeminen, sekä erilaisuudesta keskusteleminen säännöllisin väliajoin lasten kanssa. Koko kylä kasvattaa toiminnalla, johon osallistuvat alueen lasten kanssa toimivat tahot, lasten vanhemmat ja lapset.

Toivottavasti tästä opinnäytetyöstä on hyötyä monelle muullekin, joka haluaa olla tukemassa lapsia heidän sosiaalisissa-, vuorovaikutus-, ja tunnetaidoissa sekä auttamassa yksinäisiä lapsia saamaan ystäviä. Kannustan myös kaikkia laittamaan hyvät ideat jotka toimivat lasten kanssa kiertoon ☺

5.3 Jatkotoimenpiteet hankkeen sisällä

Enemmän yhdessä -hankkeeseen olisi tärkeä saada tutkimusta mukaan, koska alakouluikäisten kerhotoiminnasta on niin koti- kuin ulkomailla vain vähän tutkimusta. Lisäksi siinä käytettäviä toimenpiteiden vaikutusta ennaltaehkäisemään lasten ja nuorten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä olisi hyvä tutkia. Toimintaan olisi myös tärkeä saada alusta lähtien mediaa mukaan seuraamaan toiminnan kehitystä ja viestimään siitä säännöllisin väliajoin.

Kiteyttäisin tähän loppuun Enemmän yhdessä – hankkeen eri tahojen yhteistyön tärkeyttä Maria Jotunin sanoin:

”Lasta ei kasvateta siksi, että hän olisi mahdollisimman mukava ja vaivaton meille, vaan siksi että hän terveenä ja väkeväenä voisi täyttää tulevan paikkansa ja löytää itsensä”

LÄHTEET

Educa-messut 28.1.2012, Helsingin messukeskus

Educa-messut 24 - 25.1.2014, Helsingin messukeskus

Franska Johanna, 17.1.2014, tapaaminen Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Turku

Halonen- Malliarakis, Niina, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaikille Kaveri seminaari, 22.10.2013, Hotelli Helka Helsinki

Helsingin Sanomat, 15. 10.2013. ”Lähes 6000 lasta elää köyhyydessä Espoossa”

Hätönen, Heljä, 2000. Mistä liikkeelle? Kehitystarveanalyysi oppivaan organisaation kehittämiseen, Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia, Yliopistopainos, Helsinki

Junttila Niina, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaikille Kaveri seminaari, 22.10.2013, Hotelli Helka Helsinki

Junttila, Niina, 17.1.2014, tapaaminen Turun yliopistolla

Junttila, Niina, Yksinäisyysseminaari 20.11.2014, Helsingin yliopisto

Junttila, Niina, Yksinäisyysfoorumi 1.4.2015, Helsingin säätytalo

Kalland, Mirjam, Yhteisvastuu nuoresta – hankkeen loppuseminaari 26.11.2014, Helsingin seurakuntayhtymä

Korkiamäki, Riikka, 2013. Kaveria ei jätetä, sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy

Mattila Pirjo, 12.11. 2013, tapaaminen Helsingin nuorisoasiainkeskus
Merimaa 18.11.2014, puhelin keskustelu, Helsingin nuorisoasiainkeskus

[Mtv 3 uutiset, 3.6.2014 http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lasten-ja-nuorten-yksinaisyytta-ei-oteta-tarpeeksi-vakavasti/3417860](http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lasten-ja-nuorten-yksinaisyytta-ei-oteta-tarpeeksi-vakavasti/3417860) ,20.4.2015

Munter, Katja, 2008 3.-9.luokkalaisten koululaisten iltapäivätoiminta. Toiminnan tavoitteellisuus, tarpeellisuus ja tulevaisuuden haasteet, Kasvatustieteiden tiedekunta opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna, Kasvatustieteen progradututkielma

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/ben-furman-lastenkasvatuksesta-jaahypenkin-sijaan-taito-oppia/4368360> ,15.4.2015

Opetushallitus, Opettajan verkkopalvelu, 2015,
<https://www.edu.fi/perusopetus/kerhotoiminta> 24.4.2015

Opetushallituksen lehdistötiedote, 2015
http://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/joustavan_koulupaivan_malli_leviaa_kunnissa , 28.4.2015

Perusopetuslaki 628/ 1998/628, 47 §; Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet, 2004

Pulkkinen, Lea, Metsäpelto, Riitta Leena, NMI-Bulletin 2014, Vol. 24,No.3 ©
Niilo Mäki – säätiö

Rajala Riitta, puhelinkeskustelut: huhtikuu 2014 sekä 28.4.2015

Saari, Juho, Yksinäisyysseminaari 20.11.2014, Helsingin yliopisto

Saari, Juho, Yksinäisyysfoorumi 1.4.2015, Helsinki säätytalo

Saarikivi, Saana, tapaaminen Helsingin liikuntavirasto, 5.11.2014

Salasuo, Mikko,, Mieliäiteitä sanottavana -seminaari, 23.5.2011 Vantaa

Sourander A, Jensen P, Davies M, Niemelä S, Elonheimo H, Ristkari T, Helenius H, Sillanmäki L, Piha J, Kumpulainen K, Tamminen T, Moilanen I, Almqvist F. Who is at greatest risk of adverse long-term outcomes? The Finnish from a boy to a man study. Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 2007; 46(9):1148-1161.

Stenvallga, Elina. 2009 "Helsinkiäisten 3.–6.-luokkalaisten arki ja ajankäyttö"

Viljamaa, Janne, 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä: Gummerus

Ville Turkka, tapaaminen 11.9.2013, IceHearts Tikkurila

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Tammi

LIITTEET

Enemmän yhdessä – hankkeen suunnitelma

ENEMMÄN YHDESSÄ- Yksinäisyyden ennaltaehkäiseminen. Toimenpiteiden tarkastelu.

Syrjäytymisen merkit voidaan nähdä jo hyvin pienillä lapsilla. Tämän vuoksi yksinäisyyden kokemuksen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisykin pitää aloittaa pienten lasten kanssa, vaikka vakavammat oireilut näkyvät usein vasta myöhemmällä iällä. Alakouluikäisiä lapsia on vielä myös huomattavasti helpompi saada lähtemään mukaan yhteiseen toimintaan, jos he kokevat itsensä yksinäiseksi kuin yläkouluikäisiä, jotka ovat yksinäisiä. Miten nuorten kanssa työskentelevät toimivat tällä hetkellä saadakseen syrjäytymisvaarassa olevia lapsia mukaan yhteiseen toimintaan? Saadaanko toiminnan pariin juuri ne lapset jotka yhteistoimintaa tarvitsevat? **Enemmän yhdessä** hankkeen tarkoituksena on saada alakoululaiset lapset tulemaan paikalle, olemaan **enemmän yhdessä**, tekemään asioita yhdessä ilman korkeaa kynnystä tulla mukaan ja ilman suoritus-paineita. Myös nuorten kanssa työskentelevät ohjaajat pitäisi saada toimimaan **enemmän yhdessä**, paikallisesti, siellä missä lapset ovat, lähellä heidän kotiaan.

Enemmän yhdessä- hankkeen kuvaus

Ala-asteen ensimmäisen ja toisen luokan jälkeen, jolloin lasten lakisääteinen iltapäiväkerhotoiminta loppuu, 3- 6 luokkalaiset lapset ovat omillaan koulun jälkeen. Ne lapset, jotka eivät ole löytäneet läheistä ystävää tai kaveripiiriä, voivat alkaa kokea yksinäisyyttä, tilanteen jatkuessa päivästä toiseen. Alakouluikäisten harrastuksetkin ovat yleensä vasta iltaisin. Siinä on pitkät iltapäivät aikaa lapsilla.....? Pitkään jatkuessaan yksinäisyyden kokemuksella voi olla vakavia seurauksia: sosiaalista ahdistusta, sosiaalista fobiaa ja masennusta.

Alakouluikäisten lasten yksinäisyyden kokemusta ja syrjäytymistä voitaisiin ennaltaehkäistä kehittämällä koulun jälkeisiin iltapäiviin toimintaa ja ohjelmaa, lasten omalla asuinalueella jo toimivien ammattilaisten keskinäisellä yhteistyöllä. Tässä yhteistyössä olisi todella tärkeä rakentaa toimintamallit, joiden avulla lapset kokisivat, että kaikkeen toimintaan olisi matala kynnys osallistua. Toimintaa joka olisi tarkoitettu kaikille alueen alakoululaisille, ja johon lapset voivat tulla yksinkin.

Miten alakouluikäisten lasten omalla asuinalueella jo toimivien ammattilaisten yhteistyöllä voidaan ennalta ehkäistä lasten syrjäytymistä? Ensinnäkin se olisi edullinen tapa ennaltaehkäistä alakouluikäisten yksinäisyyden kokemusta ja syrjäytymistä. Koulujen henkilökuntaa ja lasten ja nuorten kanssa heidän vapaa-aikanaan työskenteleviä on jo lasten ja nuorten monilla asuinalueella olemassa. Heitä ei tarvitse palkata erikseen. Tarkoituksena on kehittää toimintamallit, joiden avulla ohjaajat voivat tukea alueen lapsia pääsemään mukaan yhteisiin leikkeihin ja toimintaan muiden lasten kanssa. Tässä me voimme olla toimintamallien alullepanon ja ylläpitämisen vetäjinä. Kestää kuitenkin aikansa, ennen kuin lapset saadaan tulemaan ja sitoutumaan toimintaan, samoin kuin toimintaa ohjaavat henkilöt ottamaan toimintatavan omakseen ja huomaamaan sen edut työssään lasten kanssa. Toimintamallien johdonmukainen jatkaminen on tärkeää, jotta lapset pääsevät mukaan leikkeihin pilottijakson päätyttyäkin. Alueen toimijoiden yhteistyön ja yhteisten toimintamallien avulla on mahdollista toteuttaa laajemmin ”koko kylä kasvattaa” yhteishenkeä.

Sosiaalisia taitoja voi harjoitella vain toisten kanssa toimiessa ja yhdessä ollessa. Lapsilla voi olla erilainen rooli koulussa kuin vapaa-aikana. Kun lapsille järjestetään mahdollisuus tavata toisiaan kouluajan ulkopuolella, he voivat huomata toisissaan piirteitä, joita koulupäivän aikana ei tule esille. Juuri näiden erilaisten kouluroolin ja vapaa-ajan roolin löytämisen kautta, koulusta jo ennestään tutut lapset voivat löytää yhteisiä mielenkiinnon kohteita vapaa-ajalla. Siinä kuitenkin usein tarvitaan ohjaajien tukea.

Alueen eri toimijoilla on myös erilaiset taustat. Ohjaajina he voivat huomata erilaisia vahvuuksia lapsissa. Opettajan mielestä joku oppilas ei pysty keskittymään koulussa, kun taas pelikerhon-, urheiluseuran-, tai kokkikerhon vetäjä voi

huomata, miten helposti tämä sama lapsi pystyy keskittymään heidän toiminnassaan. Yhdessä nämä eri taustoista olevat lasten kanssa toimivat henkilöt voivat auttaa toisiaan löytämään tavan, jolla lasta voidaan tukea, hänen parhaat puolet esiin nostamalla. Näin he voivat yhdessä tukea lapsen itsetuntoa.

Alakouluikäisten 3-6 luokkalaisten iltapäiviä koskevan toiminnan kehittäminen lasten omalla asuinalueella on tärkeää ja ajankohtaista. Erityisesti nyt kun paljon puhutaan syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen tärkeydestä ja toiminnallisesti painopiste on ollut korjaavissa toimenpiteissä. Lasten ja nuorten yksinäisyyttä koskevissa tutkimuksissa on tullut esille seuraavaa: mikäli lapsi ei saa kavereita ennen 7. luokan kevättä, hän jää suurella todennäköisyydellä ilman kaveria loppu yläasteen ajaksi. Tämän vuoksi alakouluikäisille suunnattuja yksinäisyyden kokemusta ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tarvitaan.

Enemmän yhdessä- hankkeen toiminnan tavoitteena on, että kaikki alueen lapset pääsevät nauttimaan vapaa-ajastaan koulun jälkeen muiden lasten kanssa. Tämän vuoksi tätä toimintaa on hyvä lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan laaja-alaisesti. Ottaen toimintaan mukaan lapset, heidän vanhemmat, koulun henkilökunta, sekä lasten ja nuorten kanssa alueella toimivat. (esim. koulu, nuorisotalo, kirjasto, seurakunta, sekä kolmas sektori)

Enemmän yhdessä -hankkeen tavoitteet.

Toiminnan tavoitteena on, että kaikki alueen lapset pääsevät nauttimaan vapaa-ajastaan koulun jälkeen muiden lasten kanssa. Perustaa yhteistyöverkostot ja toimintamallit alueellisten toimijoiden kesken.

- 1) Kukaan ei jää yksin, ja näin syrjäytymistä ehkäistäisiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä
- 2) Lapset oppisivat saamaan kavereita myös myöhemmällä iällä
- 3) Lasten kanssa työskenteleviä henkilöitä ohjattaisiin ja koulutettaisiin huomaamaan ja tukemaan syrjäytymisvaarassa olevia lapsia sekä innostamaan heitä mukaan toimintaan
- 4) Paikallisten toimijoiden yhteistyötä lisättäisiin koulun, nuorisotalon, kirjaston, seurakunnan sekä muiden alueen toimijoiden kesken

Enemmän yhdessä –hankkeen toimintaprosessien konkreettiset avaintulokset

- 1) Lapsille tarjotaan monipuolista toimintaa, johon on helppo tulla mukaan ja löytää ystäviä
- 2) Kehitetään uusi organisaatio- ja toimintamalli, jota voi laajentaa myös muille alueille
- 3) Koulutusohjelma nykyisille ja tuleville lasten iltapäivissä toimijoille
- 4) Pilottivaiheesta raportti ja ehdotus toiminnan jatkuvuuteen
- 5) Vanhempien osallisuus

Enemmän yhdessä –hankkeen toteuttamistapa ja –ympäristö

Kohderyhmiä on kaksi: 3-6 luokkalaiset lapset (lasten lakisääteinen iltapäiväkerhotoiminta loppuu 3:lla luokalla) ja nykyiset alakouluikäisten kanssa työskentelevät, joita ohjataan tunnistamaan ja tukemaan syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja kehittämään toimintaa innostavaksi, sekä heidän lisäkoulutukset.

Palaverit lasten parissa toimijoiden kanssa.

Toimintaympäristönä ovat ala-asteen koulut, muiden hankkeeseen osallistuneiden toimijoiden tilat, sekä ulkona tapahtuva toiminta. Eli tilat ovat jo olemassa ilman lisäkustannuksia. mm. Haukilahden alakoulun rehtori on kertonut, että he olisivat mielellään mukana tässä toiminnassa.

Enemmän yhdessä –hankkeen aikataulu työvaiheineen

Alustavia palavereita on pidetty huhti- ja toukokuussa 2014 Haukilahden eri toimijoiden kanssa

Hankkeen aloitus: 18.8.2014.

Aloituspalaverit 18-28.8.2014. Toiminta alkaa kahdessa pilottikoulussa sekä näiden alueiden muilla toimijoilla syyskuussa. Pilottihankkeesta ensimmäinen raportti 31.12.2014.

Toiminta jatkuu kahden ensimmäisen pilottialueen lisäksi uusissa kouluissa ja näiden alueiden muilla toimijoilla 01.01.2015 – 31.12.2016. Keväällä 2015 kah-

della alueella lisää. Väliraportit kahdesti vuodessa.

Enemmän yhdessä – hankkeen arviointi

Toimintaa voidaan arvioida kyselemällä muun muassa lapsilta, heidän vanhemmilta, opettajilta, oppilashuollosta, alueen eri toimijoilta toiminnan onnistumisesta. Toimintaa ja sen tavoitteisiin pääsyä mitataan. Toimintaa kehitetään jatkuvasti pilottivaiheen aikana ja sen jälkeen.